

# Blauwe en gele veren

In Museum Rockoxhuis prijkt *De heilige Familie met papegaai* tussen andere schilderijen met sprekende vogels

- ▶ Rubens' schilderij weer te bewonderen in alle kleurenpracht
- ▶ Papegaai was vanouds een mariaal symbool
- ▶ Anderen wilden er luxe en lust mee verbeelden

## Erik DE SMET

Rubens' *De heilige Familie met papegaai* getuigt in alle details van het talent van de Antwerpse meester. Onlangs werd het gerestaureerd en opgesteld in Het Gulden Cabinet van het Museum Rockoxhuis in Antwerpen, waar nog andere meesterwerken uit de collectie van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen tijdelijk te gast zijn.

Over de vreemde papegaai op het doek en zijn soortgenoten in de schilderkunst van de zestiende en zeventiende eeuw werd een kleine tentoonstelling samenge-

steld. Rubens gebruikt de papegaai om Maria's maagdelijkheid te verbeelden. Reeds in de laatmiddeleeuwse kunst was de pratende vogel een krachtig mariaal symbool. Hij verbeeldt het Woord Gods. De gelovige mens, en Maria bij uitstek, kan niet anders dan dat Woord te herhalen. De tentoonstelling in het Rockoxhuis toont dat met een gravure van Martin Schongauer uit 1480. Bij Rubens knabbelt de vogel aan een wijnstok, een Bijbels symbool. Het naakte Jezuskind houdt een appel in de hand, een knipoog naar de zondeval.

Rubens' papegaai is een blauw-gele ara uit Latijns-Amerika. Nog in andere werken uit de zeventiende eeuw, vooral in stillevens, duiken ara's op, maar daar benadrukt het dier uit de Nieuwe Wereld de tentoongespreide luxe. Papegaaien treffen we ook aan op uitbeeldingen van de ark van Noach of het aards paradijs.

Een ander prachtig stuk in de tentoonstelling is *De fruitverkoop-*

*ster* van omstreeks 1645, van de hand van die andere beroemde Antwerpse barokschilder, Jacob Jordaens. Het is wellicht een kopie van een eerdere versie die zich vandaag in het Schotse Glasgow bevindt. Een jonge meid draagt een korf met druiven en kijkt de toeschouwer aan. Ze staat voor een open raam waarachter je een verliefd koppel ontwaart dat een

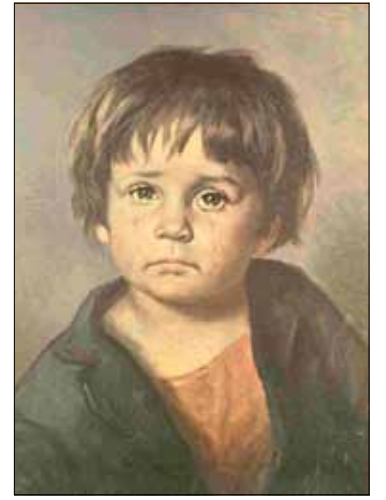
## Het meesterwerk stond jaren onverkocht in Rubens' atelier

brandende kaars vasthoudt. Achter het meisje zit een blauw-gele ara op een stok. Druiven zijn het symbool van de vruchtbaarheid, wat de papegaai hier tot lustsymbool maakt.

Het topstuk blijft echter Rubens' *De heilige Familie met papegaai*, dat in Het Gulden Cabinet is opgesteld tussen tientallen andere werken, waaronder een bevallige en intieme *Maria met Kind*, eveneens van 's meesters hand. *De heilige Familie met papegaai* was oorspronkelijk kleiner en toonde slechts Maria en Jezus op zijn wieg. Rubens schilderde het in 1614 en het moet jarenlang onverkocht in zijn atelier zijn blijven staan. Maria en Jezus kijken de toeschouwer aan.

Omstreeks 1630 verbreedde Rubens het werk – wat je van opzij gezien zowaar zelf kunt vaststellen – en voegde er de vogel, een landschap en Jozef aan toe. Na Rubens' dood werd het schilderij andermaal vergroot, nu boven- en onderaan. Het was toen reeds door de schilder geschonken aan de Antwerpse Sint-Lucasgilde.

*Papegaai. 't Cierlijk schoon van haare veeren* in het Museum Rockoxhuis in Antwerpen (Keizerstraat 12), dinsdag tot zondag van 10 tot 17 uur. Tickets 6 en 8 euro.



Johan Van Geluwe verzamelde deze *Huilende kinderen* van de hand van Giovanni Bragolin. © Stadsarchief Waregem

## Droefenis en duistere gedachten

Museum Dr. Guislain toont de vernietigende en artistieke kracht van somberheid

Depressie is zowat de ziekte van onze tijd. Wie kent niet iemand die eraan lijdt? Het lijkt haast een epidemie. Het Museum Dr. Guislain in Gent, ooit het eerste psychiatrische gesticht in ons land, heeft een lange traditie in het aankaarten van thema's uit de psychiatrie door middel van tijdelijke tentoonstellingen waarin kunst een centrale plaats krijgt. Ook zo in *Donkere kamers. Over melancholie en depressie*.

Oorspronkelijk werd melancholie beschouwd als een ziekte, te wijten aan te veel zwarte gal. In de middeleeuwen waren artsen dan weer gefascineerd door het verband tussen zwartgaligheid en artistieke genialiteit. Neem nu de beroemde ets van Albrecht Dürer uit 1514, *Melencolia I*, ook te bewonderen in Gent. Ze toont sombere figuren en symbolen van zwartgaligheid. Door veel mentale energie te gebruiken, zo werd in Dürers tijd aangenomen, kwam de beschouwende mens in een leegte terecht en in een toestand van verlies.

*Donkere kamers* heeft ook aandacht voor de eerste experimenten met muziektherapie. De

Vlaamse schilder Hugo van der Goes, gestorven in 1482, werd er in het Rood Klooster in Oudergem al mee behandeld voor zijn doemgedachten.

De opkomst van de moderne psychiatrie veranderde de kijk: melancholie is geen ziekte, depressie is dat daarentegen wel. Dat leren we onder meer aan de hand van foto's van geesteszieken. Vanaf de negentiende eeuw ging men depressieve patiënten behandelen met medicatie, aanvankelijk louter op experimentele basis.

## De vloek van het portret

De kracht van de tentoonstelling schuilt in het tentongestelde werk van hedendaagse kunstenaars. Zij worstelen niet zelden zelf met zwarmoedigheid en duistere gedachten, of ze proberen die op een nieuwe manier weer te geven.

Twee kunstenaars in het bijzonder verdienen de aandacht. Jan Cox maakte in 1980 een einde aan zijn leven na steeds terugkerende depressiviteit. Zijn vormentaal spreekt nog net zo aan als destijds. Ellen De Meutter, geboren in 1981, kapselt mislukking, ontgoocheling en eenzaamheid in met acryl, inkt en olieverf.

Wij waren vooral te spreken over de installatie met portretten van huilende kinderen. Giovanni Bragolin (1911-1981) produceerde in de jaren 1950 massaal portretten van jongens en meisjes in tranen, waarvan afdrucken nog steeds tal van Vlaamse huiskamers sieren. Johan Van Geluwe verzamelde tientallen reproducties omdat er een vloek op zou rusten. Wie een dergelijk portret een plek geeft in zijn woonst, kan onheil verwachten. De geportretteerde 'weeskinderen' kwamen naar verluidt immers allen om in een brand. Slechts door meerdere portretten bij elkaar te hangen en aldus de kinderen opnieuw te verenigen, kan het onheil worden afgewend... (EDS)

*Donkere kamers. Over melancholie en depressie*, nog tot 31 mei 2015 in het Museum Dr. Guislain in Gent (Jozef Guislainstraat 43). Dinsdag gesloten. Meer info: 09 216 35 95 en [www.museumdrguislain.be](http://www.museumdrguislain.be).



Rubens zelf verbreedde het schilderij en hij voegde er Jozef en de papegaai aan toe. © KMSKA/Rik Klein Gotink

## Advertenties

Vermeer haart met Comfortlift

reddot design award

Wij verhogen uw comfort!

Trapliften

VRIJBLIJVENDE OFFERTE / BEZOEK  
Bel gratis : 0800 20 950  
[www.comfortlift.be](http://www.comfortlift.be)

SERVICE  
24/24 - 7/7

NIEUW ADRES:  
Mannebeekstraat 3 | B-8790 Waregem  
[info@comfortlift.be](mailto:info@comfortlift.be) | [www.comfortlift.be](http://www.comfortlift.be)

BEZOEK ONZE NIEUWE WEBSITE : [WWW.COMFORTLIFT.BE](http://WWW.COMFORTLIFT.BE)

Augustijnen shop  
Jonge Augustijnen opleiden voor de kerk van morgen

Geschenken, kaarsen  
en literatuur  
met een stevige  
christelijke basis

[www.augustijnenshop.be](http://www.augustijnenshop.be)

Paters Augustijnen vzw  
Academiestraat 1 - 9000 Gent  
[info@augustijnenshop.be](mailto:info@augustijnenshop.be)